

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสัมพันธ์กับความสุขของประชากร ในเขตกรุงเทพมหานคร

รติพร ถึงฝั่ง* ✉️ รัชพันธุ์ เขยจิตร**

✉️ ratipon_t@nida.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับความสุขของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร และผลของความมั่นคงทางเศรษฐกิจสัมพันธ์กับความสุขของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร 1,000 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามคุณภาพทางสังคมของประชากรไทย พ.ศ. 2552 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะทางประชากร และระดับความสุขของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุหลายชั้น เพื่อศึกษาผลของความมั่นคงทางเศรษฐกิจสัมพันธ์กับความสุขของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ผลต่อความสุขในชีวิตของประชากรในกรุงเทพมหานครมากที่สุด คือ การมีเงินออม ($\beta = 0.266$) รองลงมาได้แก่ ภาวะสุขภาพในปัจจุบัน ($\beta = 0.222$) และความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่อาศัย ($\beta = 0.212$) จากผลการวิจัยในครั้งนี้รัฐควรเร่งดำเนินการจัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติ เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้มีรายได้น้อย ควรให้การส่งเสริมการดูแลสุขภาพของประชาชนอย่างต่อเนื่อง และควรกำหนดมาตรการในการดูแลสุขภาพแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพและมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง เพื่อรักษาระดับของสภาพแวดล้อมของกรุงเทพมหานครให้อยู่ในระดับดีอยู่เสมอ ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงผลของคุณภาพสังคมในด้านอื่น เช่น ความเสมอภาคที่มีต่อความสุขของประชากรกรุงเทพมหานคร และควรขยายการศึกษาออกไปยังประชากรในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ

คำสำคัญ: ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสัมพันธ์กับความสุข ประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร

*อาจารย์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

**อาจารย์ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันพระปกเกล้า

Socio-economic Security and Happiness of Bangkok Residents

Ratiporn Teungfung*[✉] Ratchapan Choiejit**
[✉]ratipon_t@nida.ac.th

Abstract

The objectives of this study were to study the level of happiness of Bangkok residents and the effects of socio-economic factors on their happiness. The sample consisted of 1000 Bangkok residents. The data were collected by using the Standard Questionnaire for Thai Social Quality in 2009. Data analysis was made by using descriptive statistics to describe demographic characteristics and the level of happiness of Bangkok residents, and Hierarchical Regression Analysis to assess the effects of socio-economic factors on their happiness. It was found that the important factors affecting to happiness of Bangkok residents were amount of saving ($\beta = 0.266$), followed by health ($\beta = 0.222$) and satisfaction with the environment of the residence ($\beta = 0.212$), respectively. It was recommended that the government should urgently launch the National Saving Fund to build economic security, especially for low income people and continuously enhance the health care promotion. Moreover, the government should impose and strictly enforce protective environmental measures to maintain the good environment. Further studies should focus on the effect of other social characteristics, such as Social Cohesion, on happiness of Bangkok residents and expand the study to other geographic areas of the country.

Keywords: Socio-economic Security, Happiness, Bangkok Residents

*Lecturer, School of Social Development and Environment
National Institute of Development Administration

**Lecturer, School of Economics and Public Policy, Srinakharinwirot University

บทนำ

ในปัจจุบันวิวัฒนาการของการพัฒนาทุกภาคส่วนของสังคมโลกต่างมุ่งเน้นที่จะพัฒนาให้ประเทศของตนเองเกิดความมั่นคงทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสังคมเศรษฐกิจที่เปรียบเสมือนเป็นกระแสนิยมทางการพัฒนา ที่มุ่งเน้นการไหลเวียนเงินตราอันจะเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาประเทศในทางหนึ่ง อีกทั้งยังมีความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณภาพสังคม รวมไปถึงความสุขของประชากรในประเทศนั้น ๆ ดังนั้นนับตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศจึงให้ความสำคัญในการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เน้นให้ความสำคัญในการพัฒนามนุษย์เริ่มมีบรรจุเป็นสาระสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ.2540 – 2544 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555ก)

ต่อมาได้มีการเพิ่มเติมยุทธศาสตร์ที่มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีความมั่นคง ซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) โดยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักการพัฒนาประเทศ ในเรื่องความอยู่ดีมีสุขของประชาชน โดยเน้นแก้ปัญหาความยากจน การเพิ่มศักยภาพ และโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งการเข้าถึงบริการทางสังคมและระบบเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรมและมีเสถียรภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555ข) จนกระทั่งถึงในปัจจุบัน ซึ่งเป็นช่วงของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) การพัฒนาประเทศในระยะนี้เร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555ค)

ในขณะที่ประเทศกำลังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคม ประชากรมีรายได้เพื่อใช้บริโภค อุปโภค สถาบันทางการเงินมีการหมุนเวียนเข้าออกของเงินตราจำนวนมาก จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าในปี พ.ศ. 2554 คร่าว ๆ มีรายได้ และมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังพบว่าจำนวนหนี้สินของครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นด้วย โดยครัวเรือนในประเทศไทย มีรายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 23,236 และ 17,403 บาท ตามลำดับ มีหนี้สินเฉลี่ย 134,900 บาท ซึ่งคิดเป็น 5.8 เท่า ของรายได้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555)

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าการมีรายได้ของประชาชนนำมาซึ่งการมีรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น และยังทำให้เกิดภาวะการเป็นหนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งโดยตรงและทางอ้อมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาคุณภาพสังคม และยังรวมไปถึงประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งด้วยนั่นก็คือความสุขของประชากร ถึงแม้ในปัจจุบันจะมีแนวคิดในการวัดระดับความอยู่ดีมีสุขของประชากรหรือเรียกว่า GNH (Gross National Happiness) แต่ก็ยังไม่มีวิธีวัดค่า GNH ที่เป็นมาตรฐานชัดเจน โดยองค์ประกอบของ GNH

มีหลากหลาย เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านจิตวิทยา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการประกอบอาชีพ ด้านสังคม และด้านการเมือง บางองค์ประกอบมีข้อมูลเชิงปริมาณที่ชัดเจน แต่บางองค์ประกอบก็ยากที่จะประเมินด้วยมาตรฐานที่จะยอมรับกันได้ทั่วไป (ราเชนทร์ ชินทยารังสรรค์, 2553) ดังนั้นความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมจึงอาจเป็นปัจจัยที่ข้องเกี่ยวกับความสุขของประชากรอย่างเห็นได้ชัด แต่ถึงอย่างไรก็ตามหากจะกล่าวถึงความสุขในมิติองค์รวมที่สะท้อนถึงความเป็นมาของความสุข พบว่ามีที่มาได้ 2 ทางคือ ความสุขภายใน เป็นความสุขที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีหรือไม่มีปัจจัยภายนอกโดยตรง และมักจะเป็นความสุขในระดับจิตและปัญญา ประกอบด้วย ความสุขจากการมีอิสรภาพ ความภาคภูมิใจ ความดีงาม ความสงบ เป็นต้น และ ความสุขภายนอก มักจะสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ความสุขจากการมีปัจจัยที่พอเพียง การมีความมั่นคงในชีวิต การมีครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง และสิ่งแวดล้อมที่ดี (สุรสิทธิ์ วชิรขจร, 2553)

หากกล่าวรวมความถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมกับความสุขนั้น สามารถกล่าวได้ว่าเป็นความเชื่อมโยงกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการพัฒนาในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ก้าวล้ำไปด้วยเทคโนโลยีการพัฒนาด้านต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเพื่อพิจารณาผลของความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อความสุขของประชากรโดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงและเป็นจุดยุทธศาสตร์การพัฒนาในหลาย ๆ ด้านของประเทศ โดยมีจำนวนประชากรจากรายงานสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ รวม 8.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 12 ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) ดังนั้นการศึกษาเรื่องความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมกับความสุขของประชากรกรุงเทพมหานครจึงถือว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้การศึกษารุ่นนี้สะท้อนผลของการพัฒนาที่มีต่อประชากร และเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความสุขของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาผลของความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อความสุขของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร

แนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดของการศึกษา

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม

การพัฒนาในอดีตส่วนใหญ่มีตัวชี้วัดซึ่งมักจะมีการพิจารณาในเชิงวัตถุวิสัย เป็นสำคัญ อันได้แก่ ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การได้รับการตอบสนองความต้องการทางทรัพยากร การได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพ (บัวพันธ์ พรหมพักพิง, 2549 อ้างถึงใน วิฑูรย์ นันทน์, 2554) และ

สืบเนื่องมาถึงปัจจุบันในหลายประเทศทั่วโลกยังคงให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นับได้ว่าความมั่นคงทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นภาคการเงินและการเก็งกำไรอื่น ๆ เป็นความท้าทายและการแข่งขันของนานาอารยประเทศก็ว่าได้ การศึกษาในประเทศเนปาลซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับความปลอดภัยทางสังคมและความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยในประเทศเนปาลนั้นความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมจะรวมเข้ากับนโยบายการคุ้มครองทางสังคมในระดับภูมิภาค และจะสอดคล้องกับกฎหมายแรงงานและสังคม โดยจะมีองค์ประกอบในเรื่องความมีเสถียรภาพในการดูแลสุขภาพเบื้องต้น สิทธิต่าง ๆ ของเยาวชน ประชาชนชั้นแรงงาน การศึกษาภาคบังคับ รวมทั้งความปลอดภัยทางสังคมขั้นพื้นฐาน โดยครอบคลุมทางกฎหมายและการนำไปใช้ ซึ่งกระบวนการในระดับชาติและภูมิภาคจะเป็นการเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงการคุ้มครอง การปกป้องเพื่อความปลอดภัยทางสังคมที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในระดับสากลของความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม (Koehler, 2011) จะเห็นได้ว่าเนปาลมีความพยายามที่จะสร้างความปลอดภัยทางสังคมและความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างสมบูรณ์แบบ ครอบคลุมปัจจัยในการดำรงชีพของประชาชน โดยไม่เชื่อเพียงตัวเลขของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศเท่านั้น เพราะหลายประเทศในอดีตมักให้ความสำคัญมากเกินไป และจะมีความเชื่อว่าตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือ GDP ที่สูงขึ้นสามารถจะเป็นตัวชี้วัดการพัฒนาประเทศได้ (สุริชัย หวันแก้ว, 2553) อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของนักวิชาการหลายท่านพบว่า GDP ยังมีจุดอ่อนหลายประการ เพราะ GDP ยังไม่สามารถวัดปัจจัยที่ไม่มีความเป็นรูปธรรมได้ อาทิเช่น ความเท่าเทียม ความสุข ความพึงพอใจในชีวิต เป็นต้น (สุรสิทธิ์ วชิรขจร, 2553)

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจเป็นส่วนประกอบหนึ่งในแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ซึ่งสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program : UNDP) ได้นิยามว่าเป็นภาวะที่บุคคลมีรายได้พอเพียงแก่การยังชีพและมีหลักประกันการมีงานทำหรือการประกันสังคม จากงานศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่นิยามคำจำกัดความของ “ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ” ไว้ใกล้เคียงกับของ UNDP โดยเน้นที่ว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หมายถึงการมีช่องทางเลี้ยงชีพ มีรายได้เพียงพอแก่ความจำเป็นพื้นฐาน ได้แก่ ปัจจัย 4 โดยไม่มีหนี้สินเกินกำลัง รวมทั้งมีหลักประกันรายได้ในอนาคต (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2546) นั้นแสดงถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่เป็นหนึ่งเดียวกับการดำรงชีพของมนุษย์ อันประกอบไปด้วย ความมั่นคงในการประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้ในการดำรงชีพ โดยไม่ก่อให้เกิดหนี้สิน มีรายได้เพียงพอในการเลี้ยงตนเองหรือครอบครัว ความมั่นคงด้านรายได้ก่อให้เกิดปัจจัยสี่ในการดำรงชีพ อาทิเช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร ยา วัคซีนโรค เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และยังรวมไปถึงการลงทุนทางการศึกษา อันก่อให้เกิดความรู้ และประสบการณ์อื่นๆตามมา ความมั่นคงด้านทรัพย์สิน ที่ก่อให้เกิดการออม และมีรายรับรายจ่ายเพียงพอในการดำเนินชีวิตประจำวัน (ชานาญแดงทอง, 2543) ความมั่นคงด้านสุขภาพ ที่สามารถสร้างให้บุคคลมีสุขภาพแข็งแรงทั้งทางกาย และจิตใจ อันเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข โดยความมั่นคงที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะส่งผลต่อสิ่งที่ทำให้บุคคลมีความสุข มีจิตใจเบิกบาน มีความรู้สึกมั่นคงในชีวิต รู้สึกมีคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่น และมีความสุขทางกายและใจ พร้อมทั้งจะมีส่วนร่วมในสังคมและให้ความร่วมมือในทางการเมืองต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง (จิรายุ สุคนธรัตน์, 2550)

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการวัดคุณภาพสังคม Beck และคณะ (1997 อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วชิรขจร, 2553) ได้แยกมิติของคุณภาพสังคมซึ่งมีลักษณะเชื่อมโยงกันเป็น 4 มิติ ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม (Socio – Economic Security) ความครอบคลุมทางสังคม (Social Inclusion) ความสามัคคีในสังคม (Social Cohesion) และการเสริมสร้างพลังทางสังคม (Social Empowerment) โดยความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม (Socio – Economic Security) หมายถึง การที่ความต้องการพื้นฐานซึ่งตอบสนองความจำเป็นในแต่ละวันของบุคคลได้รับการตอบสนอง โดยระบบ และหน่วยงานที่เป็นผู้จัดหรือผู้ดูแลด้านสวัสดิการในระดับพื้นฐานของความมั่นคงด้านสังคม และเศรษฐกิจที่บุคคลพึงได้รับ ได้แก่ การคุ้มครองเกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การมีงานทำ การมีสุขภาพที่ดี และการตอบสนองทางวัตถุในกรณีอื่น ๆ

ความสุข

ในการศึกษาเกี่ยวกับความสุขมีการศึกษาไว้อย่างหลากหลายตามปรัชญาตะวันตก เน้นแนวคิดด้านปัญญานิยมที่กล่าวว่าความสุขมีที่มาจากการมีปัญญา มีความรู้ ความสงบทางจิตใจ คุณธรรม มีความพอเพียงในตนเอง ครอบคลุมไปถึงมิติด้านจิตใจและจิตวิญญาณ และได้พัฒนาให้มองผ่านทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ (เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ และคณะ, 2553) โดยมีนักคิดนักปรัชญาที่สำคัญ คือ เจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) ชาวอังกฤษ แนวคิดหลักของเบนแธมที่เรียกว่าประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ได้ถูกพัฒนามาจนกลายเป็นทฤษฎีในเรื่องอรรถประโยชน์ (Utility) เบนแธมได้อธิบายไว้ 2 ประเด็นคือ 1) ธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์ต่างพยายามที่จะแสวงหาความพึงพอใจและหลีกเลี่ยงการกระทำที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวด 2) หลักอรรถประโยชน์ คือหลักการที่ยอมรับกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขและปฏิเสธกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดความสุข หลักอรรถประโยชน์ของเบนแธมได้มีการพัฒนาเพิ่มเติมโดยจอห์น สจิวาร์ด มิลล์ (John Stuart Mill) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ซึ่งได้รวมหลักจริยศาสตร์และนิติศาสตร์เข้าไว้ด้วยกัน มิลล์ได้ขยายมิติทางด้านคุณภาพของความรู้สึกลับ (Quality) เข้าไปประกอบกับแนวคิดเชิงปริมาณ (Quantity) ซึ่งในทรรศนะของมิลล์นั้น ความสุขมีความแตกต่างในคุณภาพและความสุขมีลักษณะระดับที่ไม่เท่ากันเช่น ความสุขระดับปัญญาและคุณธรรมจะเหนือกว่าความสุขทางกายภาพ และยังอธิบายเพิ่มเติมไปอีกหลายส่วน อาทิเช่น เรื่องความสอดคล้องระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม เรื่องความเท่าเทียมกัน เรื่องเสรีภาพ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อรัฐ ซึ่งโดยรวมแล้วมิลล์สรุปว่า จุดมุ่งหมายของการกระทำเพื่อสร้างสุขอยู่ที่การให้เสรีภาพ (Freedom) แก่ประชาชน ทำให้ประชาชนสามารถมีสิทธิที่จะเลือกเส้นทางหรือการกระทำของตนได้ (เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ และคณะ, 2553)

ในขณะที่ความสุขตามปรัชญาตะวันออกเป็นความสุขตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีการแยกย่อยเป็นหลายขั้นจากขั้นหยาบไปถึงขั้นประณีตสูงสุด คือ กามสุข ฌานสุข และนิพพานสุข โดยให้ความสำคัญกับความสุขที่เกิดจากการปล่อยวางตัวตน หรือนิพพานสุข ความสุขที่เกิดขึ้นเป็นสภาพจิตที่เป็นปกติดี ไม่ขึ้น ไม่ลง ไม่เอียงขวา เอียงซ้าย ไม่มีอะไรมาผูกมัดจิตใจ เป็นอิสระเป็นไทแก้ตัว

รู้ว่าอะไรเกิดขึ้น อะไรตั้งอยู่ อะไรดับไป แล้วควรจะแก้ไขสิ่งนั้นอย่างไร (พระธรรมโกศาจารย์, ม.ป.ป) นอกจากนี้ท่านพุทธทาสภิกขุ (2542) ได้กล่าวถึงความสุขว่ามี 3 ระดับ คือ 1) สุข เพราะไม่เบียดเบียน เป็นความสุขค่อนข้างจะเป็นเรื่องสังคมหรือของหมู่คณะ ถ้าไม่เบียดเบียนกันก็จะเป็นสุข หรือไม่เห็นแก่ตัว 2) สุข เพราะอยู่เหนืออำนาจาม หรือเป็นความสุขเพราะอยู่เหนือกิเลสที่จะมากระทบตัวเราเป็นความรัก ความหลงใหลในสิ่งต่าง ๆ หรือการกำหนดยินดี อารมณ์ที่เกิดขึ้นถือว่าเป็นกามอย่างหนึ่ง การที่หลงใหล ทั้งบุคคล วัตถุก่อให้เกิดความทุกข์ได้ทั้งสิ้น 3) สุข เพราะละตัวตน เพราะถ้าละเรื่องนี้ได้ก็จะไม่ยึดมั่นว่า ตัวกูของกู โดยสาระสำคัญที่สุดใน 3 ข้อนี้ คือ ไม่มีตัวกูของกู โดยหากคิดได้แต่แรกก็จะไม่เกิดทุกข์

ในขณะที่การศึกษาทางสุขภาพจิตนายแพทย์อภิสิทธิ์ อารังวรารุงกูร, 2542 (อ้างถึงใน อภิชัย มงคล และคณะ, 2544) ได้กล่าวถึงความสุขในมุมของสุขภาพจิตว่า ประกอบด้วยภาวะจิตใจและร่างกาย ที่มีความสุข (กายและใจแยกจากกันไม่ได้) โดยมีสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญ โดยแบ่งความสุข เป็น 8 เรื่อง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสุขภาพจิต คือ 1) ความสุขจากการที่มีหลักประกันในชีวิต 2) ความสุขจากการมีสุขภาพกายและทางใจดี 3) ความสุขจากการที่มีครอบครัวอบอุ่น 4) ความสุขจากการมีชุมชนที่เข้มแข็ง 5) ความสุขจากการมีความภาคภูมิใจ การที่ถูกหลานได้ดีพึงตนเองได้ 6) ความมีอิสรภาพในการคิด การพูดและทำโดยไม่สร้างความเดือดร้อนต่อผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการไม่มีหนี้ 7) ความสุขจากการบรรลุธรรม ซึ่งหมายถึงการมีปัญญาที่จะรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทั้งภายในตนเอง และสิ่งแวดล้อม 8) มีสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า ต้นไม้ใหญ่ ซึ่งต่อมานายแพทย์อภิชัย มงคลและคณะ (2544) ได้พัฒนาดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย ภายใต้กรอบแนวคิดคำจำกัดความของสุขภาพจิตหมายถึง สภาพชีวิตที่เป็นสุข อันเป็นผลจากการมีความสามารถในการจัดการปัญหาในการดำเนินชีวิต มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี โดยครอบคลุมถึงความดีงามภายในจิตใจ ภายใต้สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันซึ่งจำแนกตามองค์ประกอบหลักดังนี้ 1) สภาพจิตใจ ที่มีความรู้สึกในทางที่ดีหรือไม่ดี และรับรู้ถึงสภาวะจิตใจตนเอง 2) สมรรถภาพของจิตใจ ที่มีการควบคุมจิตใจตนเอง ความมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความสามารถในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายในการดำเนินชีวิตประจำวัน 3) คุณภาพของจิตใจ มีความเมตตากรุณา นับถือตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ กระตือรือร้น ความเสียสละ 4) ปัจจัยสนับสนุน จากครอบครัว สังคม การดูแลสุขภาพและการบริการจากสังคม การมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคมอื่น ๆ เป็นต้น

หากสรุปตามแนวคิดตะวันออกอาจสรุปรวมความได้ว่า ความสุขที่แท้จริงหากมองในทางพระพุทธศาสนาก็คือการไม่ยึดติดและละทิ้งตัวตน รวมถึงมีการละเว้นกิเลส อารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจิตใจ อันเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความทุกข์และความสุข โดยสุขที่อยู่ขั้นสูงสุดในทางพุทธศาสนาคือการเข้าถึงซึ่งนิพพาน ในขณะที่ความสุขในทางโลกซึ่งมนุษย์ยังคงต้องดำเนินชีวิตและใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม ต่างมีความต้องการความสุขทั้งกาย ทั้งใจ ทางอารมณ์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีสติ เพื่อก่อให้เกิดปัญญา เพื่อใช้สติเป็นตัวกำหนดแนวทางนำไปถึงซึ่งความสุขในการดำเนินชีวิตประจำวัน รู้จักหน้าที่ จัดสรรเวลาในการพักผ่อน ทั้งจากสภาพร่างกาย และจิตใจควบคู่กันอย่างสมดุล รู้จักประมาณในการกิน การอยู่ การนุ่งห่ม และที่สำคัญคือพยายามที่จะรักษาใจไว้ให้ปกติอยู่ตลอดเวลา (พระธรรมโกศาจารย์, ม.ป.ป)

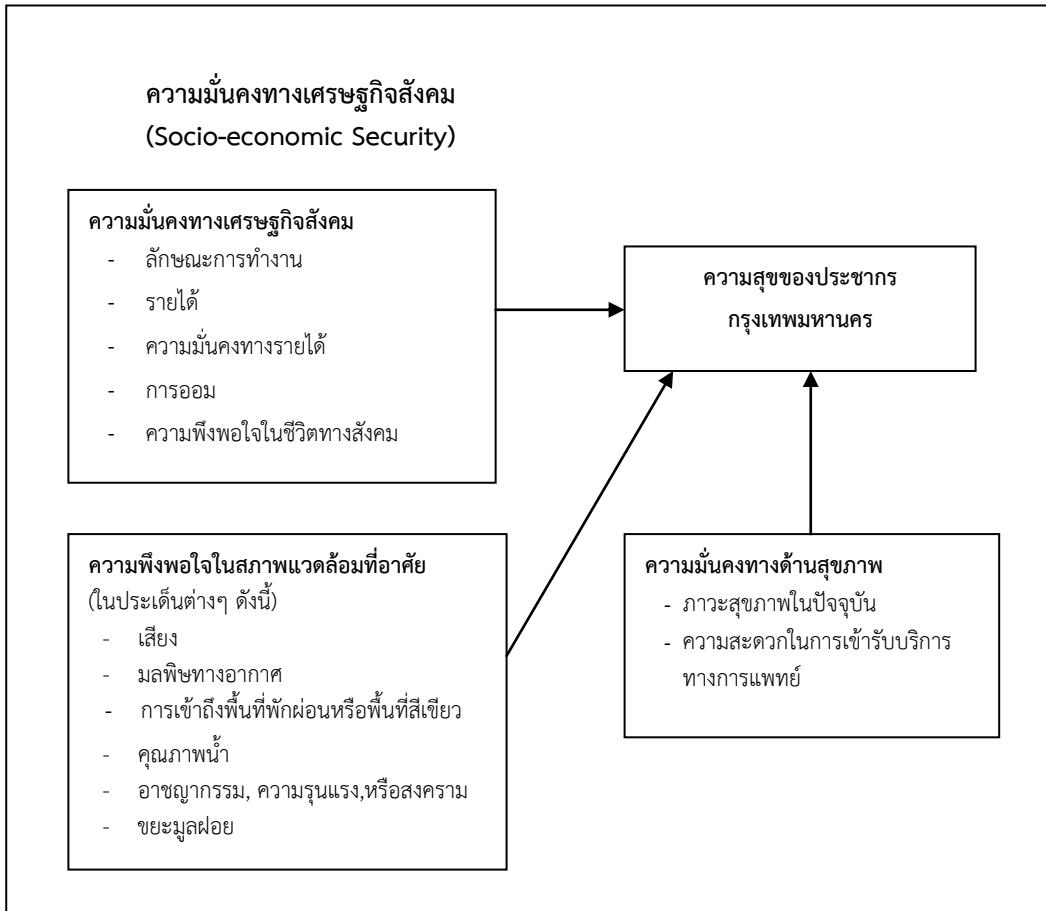
ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสัมพันธ์กับความสุข

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสัมพันธ์กับความสุข กล่าวได้ว่าเป็นความผสมผสานระหว่างตัวชี้วัดเชิงวัตถุวิสัยและตัวชี้วัดเชิงอัตวิสัย (บัวพันธ์ พรหมพิง, 2549 อ้างถึงใน ฐิตินันท์ ฝิวนิล, 2554) ไม่ว่าจะเป็น รายได้ การออม การไม่เป็นหนี้ การประกอบอาชีพ สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม รวมไปถึงสภาวะภายในจิตใจ การมีอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นปกติ และมีความพยายามที่จะรักษาจิตใจให้เป็นปกติ โดยยอมรับในตัวตนของตนเองอันจะก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมแก่ตนเอง ดังเห็นได้จากการศึกษาคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมของบารมี อำไพพิศ (2547) ได้ศึกษาพบว่าการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านจะมีความมั่นคง ต้องมีการเสริมคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ คือ ด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่ ประภารัตน์ ช่างเรือน (2552) ได้ศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนก็มีส่วนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมได้ โดยประชาชนมีส่วนร่วมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมมากที่สุดและเป็นส่วนสำคัญของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง รองลงมา คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการแก้ไขปัญหาเสพติด ด้านการจัดการสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ ด้านสาธารณสุขมูลฐาน ดังนั้นการเกิดคุณภาพชีวิตที่มีความเหมาะสมตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่ามีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม และความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมของประชาชนจะนำมาซึ่งความสุข

จากการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความสุขกับปัจจัยทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ความรู้สึกไว้น้อยเชื่อใจกันและความรู้สึกปลอดภัยในทรัพย์สิน รวมทั้งการที่ครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความรักใคร่ซึ่งกันและกัน จะทำให้คนในครอบครัวนั้น ๆ มีความสุขเพิ่มขึ้น (พิริยะ ผลพิรุฬห์ และปึงปอนด์ รักอำนวยกิจ, 2550) นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาในอดีตพบว่า มีหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขของบุคคล หนึ่งในนั้นได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ อันประกอบไปด้วย รายได้ ประเภทของอาชีพที่ทำ การมีงานทำ/การว่างงาน ภาวะเงินเฟ้อ การกระจายรายได้ (ปราณี ทินกร, 2551) ผลการศึกษาเชิงประจักษ์ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย (ความสุข) มีความสัมพันธ์และขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ในสังคมหรือทุนทางสังคมด้านต่าง ๆ

นอกจากนี้ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของคนภายในครอบครัวท่ามกลางสถานการณ์ขัดแย้งรุนแรงทางการเมืองของสังคมไทย พบว่าปัจจัยทางสังคมชุมชน ส่งผลต่อความสุขของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะอิทธิพลของบรรยากาศความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่พบว่าช่วยให้ครอบครัวมีความสุขได้มากขึ้น (ศุภยวีร์วิจัยความสุขชุมชน, 2551) จากแนวคิดและผลการศึกษาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น อาจพิจารณาได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสุขได้นั้น คือ ปัจจัยด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งประกอบด้วย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความพึงพอใจในชีวิตทางสังคม ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่อาศัย และความมั่นคงทางด้านสุขภาพ โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย ตัวแปรอิสระในการศึกษา คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งมีผลในการทำนายความสุขของประชากรในกรุงเทพมหานคร

1. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม ประกอบด้วย

- 1.1 ลักษณะการทำงาน (Nominal Scale) แบ่งออกเป็น 1) การทำงานประจำเต็มเวลา 2) การทำงานไม่เต็มเวลา 3) การทำงานส่วนตัว และ 4) ไม่ได้ประกอบอาชีพที่มีรายได้
- 1.2 รายได้ (Ordinal Scale) แบ่งออกเป็น 1) ไม่มีรายได้จากงานประจำ 2) รายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท/เดือน 3) รายได้ระหว่าง 10001-15000 บาท/เดือน 4) รายได้ระหว่าง 15001-30000 บาท/เดือน 5) รายได้มากกว่า 30001 บาท/เดือน

- 1.3 ความมั่นคงทางรายได้ (Interval Scale) ทำการวัดจากคำถามจำนวนแหล่งที่มาของรายได้ที่ได้รับในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา มีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 0 -7 คะแนน การให้คะแนน ได้รับรายได้จากแหล่งที่ระบุ = 1 คะแนน ไม่ได้รับ = 0 คะแนน แหล่งที่มาของรายได้ ประกอบด้วย 1) ค่าจ้างหรือเงินเดือน 2) รายได้จากการจ้างตนเอง หรือทำการเกษตร 3) บำนาญ 4) เงินช่วยเหลือของบุตร (เป็นค่าเลี้ยงดูบุตร) 5) เงินช่วยเหลือจากการว่างงาน ความพิการ หรือเงินช่วยเหลือทางสังคมอื่น ๆ 6) รายได้อื่นๆ (เช่นจากการออม สินทรัพย์ หรือหุ้นฯ) 7) การสนับสนุนจากครอบครัวหรือญาติ
- 1.4 การออม (Nominal Scale) ทำการวัดจากคำถามฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา แบ่งออกเป็น 1) มีเงินออม 2) พอใช้ ไม่มีออม 3) ใช้เงินออมไปบ้าง 4) ไม่มีเงินออมต้องกู้ยืม 5) ไม่ทราบ ไม่ตอบ
- 1.5 ความพึงพอใจในชีวิตทางสังคม (Interval Scale) ทำการวัดจากคำถามความพึงพอใจในชีวิตทางสังคม ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 1 - 10 คะแนน การให้คะแนน ไม่พอใจเลย = 1 คะแนน พอใจมากที่สุด = 10 คะแนน
2. ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่อาศัย (Interval Scale) ทำการวัดจากคำถามความพึงพอใจในชุมชนที่อยู่อาศัยใน 7 ประเด็น ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางเสียง มลพิษทางอากาศ การเข้าถึงพื้นที่พักผ่อนหรือพื้นที่สีเขียว คุณภาพน้ำ อาชญากรรม ความรุนแรง หรือสงคราม ขยะมูลฝอยบนถนน ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 4 - 24 คะแนน การให้คะแนน พอใจมาก = 4 คะแนน ค่อนข้างพอใจ = 3 คะแนน ไม่ค่อยพอใจ = 2 คะแนน, ไม่พอใจมาก = 1 คะแนน
3. ความมั่นคงทางด้านสุขภาพ ประกอบด้วย
- 3.1 ภาวะสุขภาพในปัจจุบัน (Interval Scale) ทำการวัดจากคำถามภาวะสุขภาพโดยทั่วไป ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 0 - 4 คะแนน การให้คะแนน ดีมาก = 4 คะแนน ดี = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน แย่ = 1 คะแนน แย่มาก = 0 คะแนน
- 3.2 ความสะดวกในการเข้ารับบริการทางการแพทย์ (Interval Scale) ทำการวัดจากคำถามความยุ่งยากในการเข้าพบแพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ ใน 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ระยะเวลาไปยังโรงพยาบาล 2) ความล่าช้าในการนัดหมาย 3) เวลารอเพื่อจะพบหมอในวันทีนัดไว้ 4) ค่าใช้จ่ายในการพบแพทย์ ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 4 - 16 คะแนน การให้คะแนน ไม่ต้องไปพบแพทย์ = 4 คะแนน, ไม่ยุ่งยากเลย = 3 คะแนน, ยุ่งยากนิดหน่อย = 2 คะแนน, ยุ่งยากมาก = 1 คะแนน
4. ความสุขในชีวิตของประชากรกรุงเทพมหานคร (ตัวแปรตาม) (Interval Scale) ทำการวัดจากคำถามความสุข ความทุกข์ของชีวิตในภาพรวม ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 0 - 4 คะแนน การให้คะแนน มีความสุขมาก = 4 คะแนน, มีความสุข = 3 คะแนน, ปานกลาง (ไม่สุขไม่ทุกข์) = 2 คะแนน, ค่อนข้างทุกข์ = 1 คะแนน, ทุกข์มาก = 0 คะแนน

สมมติฐานที่ 1 ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจสังคม มีผลต่อความสุขในชีวิตของประชากร ใน กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 2 ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่อาศัยมีผลต่อความสุขในชีวิตของประชากรใน กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 3 ความมั่นคงทางด้านสุขภาพ มีผลต่อความสุขในชีวิตของประชากรใน กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรในการศึกษา

ประชากรในการศึกษานี้ได้แก่ ประชากรอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,000 คน ที่อยู่อาศัยใน กรุงเทพมหานคร

การเลือกตัวอย่าง

การเลือกตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายเลือกพื้นที่ที่จะทำการศึกษา 6 เขต จากพื้นที่ใน กรุงเทพมหานคร 6 กลุ่มเขต ได้แก่ (ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร, 2555)

1. กลุ่มกรุงเทพกลาง ประกอบด้วย เขตพระนคร เขตดุสิต เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตดินแดง เขตห้วยขวาง เขตพญาไท เขตราชเทวี เขตวังทองหลาง

2. กลุ่มกรุงเทพใต้ ประกอบด้วย เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตสาทร เขตบางคอแหลม เขตยานนาวา เขตคลองเตย เขตวัฒนา เขตพระโขนง เขตสวนหลวง เขตบางนา เขตประเวศ

3. กลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย เขตจตุจักร เขตบางซื่อ เขตลาดพร้าว เขตหลักสี่ เขตดอนเมือง เขตสายไหม เขตบางเขน

4. กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ประกอบด้วย เขตบางกะปิ เขตสะพานสูง เขตบึงกุ่ม เขตคันนายาว เขตลาดกระบัง เขตมีนบุรี เขตหนองจอก เขตคลองสามวา

5. กลุ่มกรุงเทพมหานครตะวันออก ประกอบด้วย เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตจอมทอง เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย เขตบางพลัด เขตตลิ่งชัน เขตทวีวัฒนา

6. กลุ่มกรุงเทพมหานครใต้ ประกอบด้วย เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตหนองแขม เขตบางขุนเทียน เขตบางบอน เขตราชบุรีบูรณะ เขตทุ่งครุ

ขั้นที่ 2 ทำการสุ่มตัวอย่างชุมชน 1 ชุมชน เพื่อทำการศึกษาจากพื้นที่ในแต่ละเขต ดังนี้

1. แบ่งชั้นชุมชน ตามลักษณะชุมชนของกรุงเทพมหานคร 5 ประเภท ประกอบด้วย ชุมชนเมือง ชุมชนชานเมือง ชุมชนจัดสรร เคหะชุมชน และชุมชนแออัด
2. ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแบบไม่เป็นอิสระเลือกชุมชน 1 ชุมชนจากแต่ละเขต พื้นที่ (เพื่อให้ได้ลักษณะชุมชนครบทุกประเภทของชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร) ยกเว้นชุมชนแออัด สุ่มตัวอย่างโดยเลือกชุมชนแออัดจำนวน 2 ชุมชน จากพื้นที่ 2 เขต เนื่องจากสัดส่วนของชุมชนแออัดมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.74 ของชุมชนทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร
3. สำหรับชุมชนประเภทอื่นที่เหลือ สุ่มตัวอย่างเลือกเขตละหนึ่งชุมชน ซึ่งจะได้ชุมชนที่ทำการศึกษทั้งสิ้น 6 ชุมชน ครอบคลุมชุมชนทั้ง 5 ประเภท

ขั้นที่ 3 ทำการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนเพื่อทำการศึกษา

1. ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายครัวเรือนในแต่ละชุมชน จากบัญชีเลขที่ครัวเรือนและแผนที่ครัวเรือนจากสำนักงานเขต
2. ในระดับครัวเรือนใช้การเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยเลือกตามลำดับความสำคัญจากหัวหน้าครอบครัว แต่หากหัวหน้าครอบครัวไม่อยู่จะเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมคือมีอายุ 18 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในครัวเรือนนั้น ๆ
3. จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในแต่ละพื้นที่คำนวณตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในชุมชนนั้น ผลการสุ่มตัวอย่างปรากฏดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามเขตพื้นที่

เขต	ชุมชน/ ประเภทชุมชน	จำนวน ประชากร	จำนวน ตัวอย่าง	ร้อยละ
กลุ่มกรุงเทพกลาง - เขตพญาไท	อินทามระ 11 (แออัด)	333	59	5.94
กลุ่มกรุงเทพใต้ - เขตสวนหลวง	เอื้ออารีย์ (แออัด)	718	128	12.80
กลุ่มกรุงเทพเหนือ - เขตบางเขน	ร่วมพัฒนา 33 (เมือง)	1,448	258	25.83
กลุ่มกรุงเทพตะวันออก - เขตบึงกุ่ม	สุวรรณนิเวศน์ (จัดสรร)	950	170	16.95
กลุ่มกรุงธนเหนือ - เขตบางพลัด	จรัญ 66/1 (เคหะชุมชน)	617	110	11.00
กลุ่มกรุงธนใต้ - เขตภาษีเจริญ	หมู่บ้านพัฒนา ม.1 คลองขวาง (ชานเมือง)	1,541	275	27.48
รวม		5,607	1,000	100

ที่มา: ข้อมูลชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร โดย กรุงเทพมหานคร, 2555

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามคุณภาพทางสังคมของประชากรไทย พ.ศ. 2552 (Standard Questionnaire for Thai Social Quality: SQSQ) ซึ่งพัฒนาโดยเครือข่ายการศึกษาวิจัยด้านคุณภาพสังคมแห่งเอเชีย (ถวิลวดี บุรีกุล, 2553) มีลักษณะเชื่อมโยงกันเป็น 4 มิติ ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม (Socio – economic Security) ความครอบคลุมทางสังคม (Social Inclusion) ความสมานฉันท์ในสังคม (Social Cohesion) และการเสริมสร้างพลังทางสังคม (Social Empowerment) สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษา ในมิติความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งมีแบบสอบถามสามส่วนได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลด้านประชากร
2. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม (Socio-economic Security)
3. ความรู้สึกมีความสุขในชีวิต

การวิเคราะห์ข้อมูล

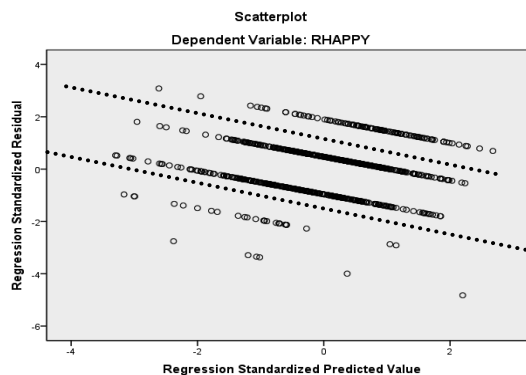
1. สถิติพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล
2. สถิติอนุมานเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมดกับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยหลายขั้นตอน (Hierarchical Regression Analysis)

การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ถดถอย

การวิเคราะห์ถดถอยมีข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ถดถอยประกอบด้วย

1. การกระจายของข้อมูลเป็นแบบปกติ โดยลักษณะการแจกแจงของตัวแปร และความคลาดเคลื่อน ต้องเป็นการแจกแจงแบบปกติ (normal distribution) การตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของตัวแปร สามารถตรวจสอบโดยพิจารณาค่าความโด่ง (kurtosis) และค่าความเบ้ (Skewness) โดยค่าความโด่งไม่ควรเกิน 10 และค่าความเบ้ไม่ควรเกิน 3 (Kline, 2005, p. 50) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าความโด่ง (kurtosis) ของตัวแปร อยู่ระหว่าง -0.470 ถึง 2.000 ค่าความเบ้ (Skewness) ของตัวแปร อยู่ระหว่าง -0.061 ถึง 1.657 สรุปได้ว่าตัวแปรมีการแจกแจงแบบปกติ
2. ตัวแปรอิสระทุกตัวจะต้องไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ร่วมเส้นตรง ตรวจสอบโดยใช้ค่าสถิติ Pearson Correlation ควรมีค่าไม่เกิน 0.7 (Leech & Morgan, 2005) ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าอยู่ระหว่าง -0.008 ถึง 0.567 แสดงว่าไม่มีความสัมพันธ์ร่วมเส้นตรงของตัวแปรอิสระ
4. ค่าความคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระต่อกัน ตรวจสอบโดยใช้ค่าสถิติ Durbin Watson ควรมีค่าอยู่ระหว่าง 1.5 – 2.5 (เข้าใกล้ 2) (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2544) ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าสถิติ Durbin Watson 1.994 แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน

5. ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนที่ทุกค่าของ X ตรวจสอบด้วยการ plot กราฟระหว่างค่า Regression Standardized และค่า Residual Regression Standardized Predicted Value เพื่อตรวจสอบการกระจายของความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน ถ้าการกระจายคงที่ไปตามแนวเส้นระนาบแสดงถึงความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนที่ทุกค่าของ X (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2544) ผลการวิเคราะห์พบว่า การกระจายของความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนที่ไปตามแนวเส้นระนาบ ดังภาพ 2

ภาพ 2 การกระจายของความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน

ผลการศึกษา

คุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจสังคมของตัวอย่าง

คุณลักษณะที่สำคัญทางประชากร เศรษฐกิจสังคมของตัวอย่างในการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 43.2 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.8 สำหรับระดับการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 26.5 รองลงมา คือ จบชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 22.8 ร้อยละ 18.9 ร้อยละ 17.9 ตามลำดับ)

สถานภาพสมรส พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 50.9 รองลงมา คือ ไม่ได้สมรสและสถานภาพสมรสอื่น ๆ (ร้อยละ 32.5 ร้อยละ 16.6 ตามลำดับ) โดยกลุ่มตัวอย่างที่สมรสแล้วมีบุตรเฉลี่ย 1.21 คน การประกอบอาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทำงานเต็มเวลามีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.8 รองลงมาคือ ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 30.0) และทำงานส่วนตัว (ร้อยละ 28.1) ในด้านรายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีรายได้ จากงานประจำมีจำนวนสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาคือ มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท (ร้อยละ 25.1) รายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท (ร้อยละ 18.7) ซึ่งใกล้เคียงกับผู้ที่มียาได้ระหว่าง 15,001-30,000 บาท (ร้อยละ 18.4) ในขณะที่ผู้ที่มีรายได้มากกว่า 30,001 บาท มีจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 7.8 เมื่อพิจารณาในด้านการออมพบว่ากลุ่มตัวอย่าง

ที่มีเงินออม มีจำนวนสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.6 ตามด้วย มีเงินพอใช้ ไม่มีออม (ร้อยละ 40.1) ใช้เงิน ออมไปบ้าง และไม่มีเงินออมต้องกู้ยืม (ร้อยละ 5.8 ร้อยละ 5.5 ตามลำดับ) ดังตาราง 2

ตาราง 2 ร้อยละของคุณลักษณะสำคัญทางประชากรเศรษฐกิจและสังคม

คุณลักษณะทางประชากรเศรษฐกิจและสังคม	ร้อยละ
เพศ	
- ชาย	43.2
- หญิง	56.8
อายุ (เฉลี่ย) 45.23 ปี S.D. = 16.14	
ระดับการศึกษา	
- ต่ำกว่าประถมศึกษา	9.8
- ประถมศึกษา	22.8
- มัธยมศึกษาตอนต้น	18.9
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	17.9
- ปริญญาตรี	26.5
- ปริญญาโท	3.3
- ไม่ทราบ ไม่ตอบ	0.8
จำนวนปีการศึกษา (ปี) เฉลี่ย 10.13 ปี S.D. = 5.12	
สถานภาพสมรส	
- โสด	32.5
- สมรส	50.9
- หม้าย หย่า แยก	16.6
จำนวนบุตร (เฉลี่ย) 1.21 คน S.D. = 1.37	
ลักษณะการทำงาน	
- ทำงานประจำเต็มเวลา	37.8
- ทำงานไม่เต็มเวลา	4.1
- ทำงานส่วนตัว	28.1
- ไม่ได้ประกอบอาชีพที่มีรายได้	30.0
รายได้ของครอบครัว (บาท/เดือน)	
- ไม่มีรายได้จากงานประจำ	30.0
- < = 10000	25.1
- 10001-15000	18.7
- 15001-30000	18.4
การออม	
- มีเงินออม	47.6
- พอใช้ ไม่มีออม	40.1

คุณลักษณะทางประชากรเศรษฐกิจและสังคม	ร้อยละ
- ใช้เงินออมไปบ้าง	5.8
- ไม่มีเงินออมและต้องกู้ยืม	5.5
- ไม่ทราบ ไม่ตอบ	1.0
	100

สำหรับประเด็นด้านความสะดวกในการเข้ารับบริการทางการแพทย์ พบว่ามีความยุ่งยากนิดหน่อย (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.69 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.55) ความมั่นคงด้านรายได้ อยู่ในระดับมั่นคงน้อย (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.85 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.91) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจในชีวิตด้านสังคมมาก (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.05 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.76) และค่อนข้างพอใจในสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.5 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.43) รวมทั้งรู้สึกว่าคุณภาพในปัจจุบันอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84) รวมทั้งรู้สึกมีความสุขในชีวิต (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.66 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76) ดังตาราง 3

ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ยความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และความสุขในชีวิต

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และความสุขในชีวิต	Min	Max	Mean	S.D.	ระดับ
ความสะดวกในการเข้ารับบริการทางการแพทย์	4.00	16.00	9.69	2.55	ยุ่งยากนิดหน่อย
ความมั่นคงด้านรายได้	0.00	7.00	1.85	0.91	มั่นคงน้อย
ความพอใจในชีวิตทางสังคม	1.00	10.00	7.43	2.04	พอใจมาก
ความพอใจในสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย	6.00	24.00	16.50	4.43	ค่อนข้างพอใจ
ภาวะสุขภาพในปัจจุบัน	0.00	4.00	2.65	0.84	ดี
ความสุขในชีวิต (ตัวแปรตาม)	0.00	4.00	2.66	0.76	มีความสุข

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุหลายขั้นตอน

การศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติถดถอยหลายขั้นตอน (Hierarchical Regression Analysis) เพื่อศึกษาว่าโมเดลสมการถดถอยสมการใดที่สามารถอธิบายผลของความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อความสุขในชีวิตของประชากรกรุงเทพมหานครได้ดีที่สุด ซึ่งประกอบด้วยโมเดลสมการถดถอย 3 โมเดล ดังนี้

โมเดลที่ 1 ศึกษาผลของปัจจัยด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม ที่มีต่อความสุขของประชากรในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัวแปร คือ ภาวะการทำงาน ระดับรายได้ ความมั่นคงทางรายได้ การออม และความพึงพอใจในชีวิตทางสังคม

โมเดลที่ 2 ศึกษาผลของปัจจัยด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อม ที่มีต่อความสุขของประชากรในกรุงเทพมหานคร

โมเดลที่ 3 ศึกษาผลของปัจจัยด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อม รวมทั้งความมั่นคงด้านสุขภาพ ที่มีต่อความสุขของประชากรในกรุงเทพมหานคร

การศึกษพบว่าสมการถดถอยมีความเหมาะสมที่ใช้ในการศึกษา (F-test p-value <0.01) โดยพบว่าโมเดลที่ 3 สามารถอธิบายความแปรปรวนความสุขในชีวิตของประชากรกรุงเทพมหานครได้ดีที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.1 (Adjusted $R^2 = 0.151$) ซึ่งสามารถอธิบายได้มากกว่าโมเดลที่ 2 ร้อยละ 4.8 (R^2 change = 0.048) อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 โดยตัวแปรที่ส่งผลต่อความสุขในชีวิตของประชากรกรุงเทพมหานครมากที่สุด คือ การมีเงินออม ($\beta = 0.266$) รองลงมาได้แก่ ภาวะสุขภาพในปัจจุบัน ($\beta = 0.222$) ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่อาศัย ($\beta = 0.212$) การมีรายได้พอใช้ ไม่มีออม ($\beta = 0.156$) และการได้ใช้เงินออมไปบ้าง ($\beta = 0.093$) ตามลำดับ ดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุหลายชั้นความมั่นคงทางเศรษฐกิจสัมพันธ์กับความสุขในชีวิตของประชากรในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรอิสระ	ความสุขของประชากรในกรุงเทพมหานคร					
	Model 1		Model 2		Model 3	
	b	β	b	β	b	β
(Constant)	2.079		1.446		1.175	
1. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม						
ลักษณะการทำงาน						
-ทำงานเต็มเวลา	.187	.119	.147	.094	.151	.097
-ทำงานส่วนตัว	.177	.105	.145	.086	.171	.101
-ไม่ได้ทำงาน @						
รายได้ (บาท / เดือน)						
- ไม่มีรายได้ประจำจากการทำงาน	.126	.076	.130	.078	.187	.113
- 5,001 – 10,000	-.189	-.107	-.142	-.080	-.123	-.069
- 10001 - 15000	-.099	-.051	-.024	-.013	-.039	-.020
- 15001 -30000	.089	.046	.125	.065	.107	.055
- >= 30001@						
ความมั่นคงทางรายได้	-.021	-.025	-.003	-.004	-.005	-.006
การออม						
-มีเงินออม	.555**	.366	.526**	.346	.404**	.266
-พอใช้ ไม่มีออม	.338**	.219	.327**	.211	.242**	.156
-ใช้เงินออมไปบ้าง	.420**	.121	.389**	.112	.322**	.093
-ไม่มีเงินออมต้องกู้ยืม @						
ความพอใจในชีวิตทางสังคม	.006	.031	.006	.028	.005	.027
2. ความพอใจในสภาพแวดล้อม			.037**	.219	.036**	.212
3. ความมั่นคงด้านสุขภาพ						
- ภาวะสุขภาพในปัจจุบัน					.201**	.222
- ความสะดวกในการพบแพทย์					-.018	-.059
R ²	.070		.117		.165	
Adjusted R ²	.059		.105		.151	
ΔR^2	.001		.047		.048	
F-test	6.241***		10.002***		11.857***	

@ = กลุ่มอ้างอิง * = t-test p-value < 0.05 ** = t-test p-value < 0.01 *** = F-test p-value < 0.001

จากผลการศึกษาศาสามารถพิสูจน์สมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจสังคม มีผลต่อความสุขในชีวิตของประชากรกรุงเทพฯ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีเงินออม, ผู้ที่มีรายได้พอใช้ ไม่มีออม และผู้ที่ได้ใช้เงินออมไปบ้าง มีความสุขในชีวิตมากกว่าเมื่อเทียบกับ ผู้ที่ไม่มีเงินออมต้องกู้ยืม ดังนี้

- 1.1. ผู้ที่มีเงินออม มีคะแนนความสุขในชีวิตมากกว่าเมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่มีเงินออมต้องกู้ยืม เท่ากับ 0.266 คะแนน ($\beta = 0.266$)
- 1.2. ผู้ที่มีรายได้พอใช้ ไม่มีออม มีคะแนนความสุขในชีวิตมากกว่าเมื่อเทียบกับผู้ที่ใช้เงินออม และกู้ยืม เท่ากับ 0.156 คะแนน ($\beta = 0.156$)
- 1.3. ผู้ที่ได้ใช้เงินออมไปบ้าง มีคะแนนความสุขในชีวิตมากกว่าเมื่อเทียบกับผู้ที่ใช้เงินออมและกู้ยืม เท่ากับ 0.093 คะแนน ($\beta = 0.093$)

สมมติฐานที่ 2 ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่อาศัยมีผลต่อความสุขในชีวิตของประชากรกรุงเทพฯ

จากผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่อาศัย มีผลต่อความสุขในชีวิตของประชากรกรุงเทพฯ โดยคะแนนความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่อาศัยเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้คะแนนความสุขในชีวิตของประชากรในกรุงเทพมหานคร เพิ่มขึ้น 0.212 คะแนน ($\beta = 0.212$)

สมมติฐานที่ 3 ความมั่นคงทางด้านสุขภาพมีผลต่อความสุขในชีวิตของประชากรกรุงเทพฯ

จากผลการศึกษาพบว่า ภาวะสุขภาพในปัจจุบันมีผลต่อความสุขในชีวิตของประชากรกรุงเทพฯ โดยคะแนนภาวะสุขภาพในปัจจุบันเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้คะแนนความสุขในชีวิตของประชากรกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้น 0.222 คะแนน ($\beta = 0.222$)

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในชีวิตของประชากรในกรุงเทพมหานคร เรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ การออม ภาวะสุขภาพในปัจจุบัน และความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่อาศัย สะท้อนให้เห็นว่าการออม ซึ่งหมายถึง การที่รายได้มีจำนวนมากกว่ารายจ่ายส่งผลทำให้สามารถมีเงินเหลือสำหรับการเก็บออม เป็นการแสดงถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สามารถมีรายได้เพียงพอในการเลี้ยงตนเองหรือครอบครัว ก่อให้เกิดปัจจัยสี่ในการดำรงชีพ อาทิเช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และยังรวมไปถึงการลงทุนทางการศึกษา อันก่อให้เกิดความรู้ และประสบการณ์อื่น ๆ ตามมา (ชำนานูญ แดงทอง, 2543) สอดคล้องกับนิยามความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program : UNDP) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หมายถึงการมีช่องทางเลี้ยงชีพ มีรายได้เพียงพอแก่ความจำเป็นพื้นฐาน ได้แก่ ปัจจัย 4 โดยไม่มีหนี้สินเกินกำลัง รวมทั้งมีหลักประกันรายได้ในอนาคต (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2546) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจดังกล่าวนี้เป็นตัวชี้วัดเชิงวัตถุวิสัยที่ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม (บัวพันธ์ พรหมพักพิง, 2549 อ้างถึงใน จิตินันท์ พิวนิล, 2554) อันนำมาซึ่งความสุขในชีวิตนั่นเอง

สำหรับปัจจัยด้านความมั่นคงด้านสุขภาพสามารถสร้างให้บุคคลมีสุขภาพเข้มแข็งทางกายและจิตใจ อันเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข โดยความมั่นคงดังกล่าวนี้จะส่งผลต่อเนื่องทำให้บุคคลมีความสุข มีจิตใจเบิกบาน มีความรู้สึกมั่นคงในชีวิต รู้สึกมีคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่น และมีความสุขทางกายและใจ พร้อมที่จะมีส่วนร่วมในสังคมและให้ความร่วมมือในทางการเมืองต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง (จิรายุ สุคนธ์รัตน์, 2550; ประภารัตน์ ช่างเรื่อน, 2552)

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในประเด็นความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่อาศัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความสุขภายนอก โดยมักจะสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต ประกอบด้วย ความสุขจากการมีปัจจัยสี่ที่พอเพียง การมีความมั่นคงในชีวิต การมีครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง และสิ่งแวดล้อมที่ดี (สุรสิทธิ์ วชิรขจร, 2553; ศูนย์วิจัยความสุขชุมชน, 2551) ยิ่งไปกว่านั้นสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยยังมีส่วนสำคัญต่อความสุขในมุมมองของสุขภาพจิตโดยภาวะจิตใจและร่างกายที่มีความสุข เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญ (อภิสิทธิ์ อังรวงการ, 2542 อ้างถึงใน อภิชัย มงคลและคณะ, 2544) สอดคล้องกับการศึกษาของบาร์มี อ่าไฟพิศ (2547) ซึ่งทำการศึกษเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมพบว่า การที่คุณภาพของชีวิตคนในหมู่บ้านจะมีความมั่นคงต้องมีการเสริมคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ คือ ด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่อาศัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความสุขในชีวิตของประชากร

ข้อเสนอแนะ

1. รัฐควรเร่งดำเนินการส่งเสริมการออม โดยให้ทุกคนออมเงินก่อนนำไปใช้จ่ายโดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจอันนำมาซึ่งความสุขของประชากรกรุงเทพมหานคร ซึ่งหากการดำเนินการในประเด็นดังกล่าวล่าช้า จะทำให้เกิดการเสียโอกาสด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย

2. รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมการดูแลสุขภาพของประชาชนให้เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการให้ความรู้และการสนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายในชุมชน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ใกล้แหล่งที่ให้บริการสุขภาพที่ดีที่สุดในประเทศมีความพึงพอใจกับภาวะสุขภาพในปัจจุบันอยู่ในระดับดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีความสุขของประชากรกรุงเทพมหานคร แต่ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีการดูแลส่งเสริมสุขภาพอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอเนื่องจากภาวะสุขภาพนั้นมีความเป็นพลวัตสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

3. รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการในการดูแลสุขภาพแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพและมีการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง เพื่อรักษาระดับของสภาพแวดล้อมของกรุงเทพมหานครให้อยู่ในระดับดีอยู่เสมอ เพราะนอกจากจะมีผลต่อการมีความสุขของประชากรกรุงเทพมหานครแล้ว ยังมีผลต่อภาวะสุขภาพของประชากรกรุงเทพมหานครโดยเฉพาะอย่างยิ่งมลภาวะอันเกิดจากการจราจรที่มี

ปริมาณมากในเขตกรุงเทพมหานคร และที่กำลังจะเพิ่มมากขึ้นอันเป็นผลกระทบสืบเนื่องจากโครงการรณงค์คันแรกที่ทำให้ปริมาณรณงค์ในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก

4. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงผลของคุณภาพสังคมในด้านอื่น เช่น ความสมานฉันท์ ที่มีต่อความสุขของประชากรกรุงเทพมหานคร และควรขยายการศึกษาออกไปยังประชากรในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพมหานคร. (2555). *ข้อมูลชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร*. สืบค้นวันที่ 17 มกราคม 2555 จาก <http://www.office.bangkok.go.th/aids/pcm/document/community.xls>
- จิรายุ สุขนครรัตน์. (2550). *ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชำนาญ แดงทอง. (2543). *ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในเขตชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฐิตินันท์ ฝวนิล. (2554). *ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมกับความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี*. เอกสารประกอบการสัมมนา “ท้าทายสังคมศาสตร์ไทย: ความรู้ท่วมหัวเอาตัว (สังคม) ไม่รอด?”. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2553). *คุณภาพสังคมในประเทศไทย*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 12 “คุณภาพสังคมกับคุณภาพประชาธิปไตยไทย” (Social Quality and Quality of Thai Democracy). สถาบันพระปกเกล้า..
- บารมี อำไพพิศ. 2547. *ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการ เสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี: กรณีศึกษา บ้านลำนางรอง หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 10 ตำบลลำนางรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ประภารัตน์ ช่างเรือน. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม กรณีศึกษาชุมชนตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย*. การศึกษาอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปราณี ทินกร. (2551). *เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยความทุกข์*. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*, 26 (4) ธันวาคม 2551, 103-178.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญา นันทภิกขุ). ม.ป.ป. *ชีวิตที่เป็นสุข ความสุขยิ่งกว่าความสงบใจไม่มี*. กรุงเทพฯ. ธรรมสภา.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์ และปึงปอนด์ รักอำนวยกิจ. (2550). *ความสุขจากทุนทางสังคม : กรณีศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดกาญจนบุรี*. ใน *หลากหลายมิติแห่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทย*.
- พุทธทาสภิกขุ. (2542). *ความสุขสามระดับ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.

- เพ็ญแข แสงแก้ว. (2544). *สถิติเพื่อการวิจัยโดยใช้คอมพิวเตอร์ (SPSS Version 10.0)*. กรุงเทพฯ: ฟีน-นี่พับลิชชิ่ง.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2546). *ความมั่นคงของมนุษย์. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย. อัดสำเนา*
- ราเชนทร์ ขนทยารังสรรค์. (2553). *คุณภาพชีวิตกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้. คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2545). *สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัย (Applied Statics to Behavioral Research)*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานครฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร. (2555). *การแบ่งกลุ่มปฏิบัติงานของสำนักงานเขตปัจจุบัน. คำนวณวันที่ 17 มกราคม 2555, จาก <http://203.155.220.230/info/NowBMA/frame.asp>*
- ศูนย์วิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. 2551. *ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของคนภายในครอบครัว ท่ามกลางสถานการณ์ขัดแย้งรุนแรงทางการเมืองของสังคมไทย. สืบค้นวันที่ 22 ตุลาคม 2555, จาก <http://www.ryt9.com/s/abcp/463224>.*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555ก). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ.2540 – 2544. สืบค้นวันที่ 10 ธันวาคม 2555, จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=90>*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555ข). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ.2545 – 2549. สืบค้นวันที่ 10 ธันวาคม 2555, จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555ค). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11. สืบค้นวันที่ 22 ตุลาคม 2555 จาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/SummaryPlan11_thai.pdf*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). *ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย: 5 ปีหลังวิกฤติเศรษฐกิจ. นนทบุรี: เพชรรุ่งการพิมพ์.*
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *สรุปสาระการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2554. คำนวณวันที่ 10 ธันวาคม 2555 จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/SocioPocket54.pdf>*
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). *บทสรุปสำหรับผู้บริหาร สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2553. สืบค้นวันที่ 10 ธันวาคม 2555 <http://popcensus.nso.go.th/upload/census-report-6-4-54.pdf>*
- สุรสิทธิ์ วชิรขจร. (2553). *คุณภาพสังคม: จากยุโรปสู่ประเทศไทย. คุณภาพสังคมเพื่อคุณภาพประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.*

- สุริชัย หวันแก้ว. (2553). *การเคลื่อนไหวด้านแนวคิด: คุณภาพสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ภายใต้วิกฤตการพัฒนา*. คุณภาพสังคมเพื่อคุณภาพประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ และคณะ. (2553). *พัฒนาการแนวคิดเรื่องความสุข ที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สุข และเศรษฐกิจพอเพียง*. เครือข่ายงานวิจัยนานาชาติเพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุข (ไอราท์).
- อภิชัย มงคล, วัชณี หัตถพนม, ภัสรา เชษฐโชติศักดิ์, วรณประภา ชะลอกุล, ละเอียด ปัญญาใหญ่ และสุจิต สุวรรณชีพ. (2544). *ความสุขและสุขภาพจิตในบริบทของสังคมไทย*. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*. 46(3).
- Koehler, G. (2011). *Social Protection and Socioeconomic Security in Nepal*. IDS WORKING PAPER. Institute of Development Studies.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. 2nd ed. New York: The Guilford Press.
- Leech, N. L., Barrett, K. C., & Morgan, G. A. (2005). *SPSS for Intermediate Statistics: Use and Interpretation*. 2nd ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.